

İskender Pala (Turecko)

Autor věhlasného Manifestu konzervativního umění, v němž se myšlenkově i literárně hlásí ke kulturnímu odkazu osmanské říše a islámu. Narozen 1958, studoval tureckou literaturu se zaměřením na klasickou (dívanskou) poezii, dnes je profesorem klasické turecké literatury na Istanbulské kulturní univerzitě. Proslul jako neúnavný popularizátor a milovník osmanské poezie. Podnítil zájem o klasickou literaturu napříč Tureckem, s přednáškami o tradiční poezii plní sály po celé zemi. Za svou akademickou i popularizační činnost získal Jazykovou cenu Svazu tureckých spisovatelů a Cenu Ústavu pro turecký jazyk, Cenu Svazu tureckých spisovatelů za vědu a konečně v roce 2013 také Cenu prezidenta republiky za přínos umění a kultuře. Vedle akademické činnosti píše romány s historickou tematikou: *Babil'de Ölümler İstanbul'da Aşk* (Smrt v Babylonu, láska v Istanbulu), *Katre-i Matem* (Kapka smutku) nebo *Şah ve Sultan* (Šáh a sultán). Dosahují statisícových nákladů a jsou nesmírně populární.

ukázku přeložil Tomáš Laně

ABUM RABUM

XXXIV

Sáraj, žena Abramova, mu nerodila. Měla egyptskou otrokyni, která se jmenovala Hagar. Jednou řekla Sáraj Abrahamovi: „hle, Hospodin mi nedopřál, abych rodila, vejdi tedy k mé otrokyni, snad budu mít syna z ní. Aram Sárajiny rady uposlechl. Vzala tedy Aramova žena Sáraj svou otrokyni Hagaru egyptskou, deset let po tom, co se Aram usadil v kenaanské zemi, a dala ji svému muži Aramovi za ženu. I vešel k Hagaře a ona otěhotněla. Když viděla, že je těhotná, přestala si své paní vážit. Tu řekla Sáraj Aramovi: „Mé přikoří musíš odčinit. Sama jsem ti dala svoji otrokyni do náruče, ale ona, jakmile uviděla, že je těhotná, přestala si mě vážit. Ať mezi mnou a tebou rozsoudí Hospodin. Aram Sáraji odpověděl: „Hle, otrokyně je v tvých rukou, nalož s ní jak uznáš za dobré. Od té doby ji Sáraj pokořovala tak, že Hagar od ní utekla. Nalezl ji Hospodinův posel ve stepi nad pramenem vody, (...), a otázal se jí: (...) Odpověděla: „Prchám od své paní Sáraje. Hospodinův posel jí řekl: „Navrať se ke své paní (...). Velice rozmnožím tvé potomstvo, takže je nebude možno ani spočítat.“ A dodal: Hle, jsi těhotná, porodíš syna a dáš mu jméno Izmael. (...) Ruce všech budou proti němu, bude stát proti všem svým bratřím.“ (...) Hagar se vrátila a porodila Aramovi syna. Aram nazval svého syna, kterého Hagar porodila, Izmael. Aramovi bylo osmdesát šest let, když mu Hagar porodila Izmaela. (Starý zákon, Genesis, kap. 16)

... Abraham měl dva syny, jednoho z otrokyně, druhého z ženy svobodné. (...) Tyto ženy jsou dvě smlouvy, jedna z hory Sinaj, která rodí děti do otroctví; to je Hagar. (...) Ale (nebeský) Jeruzalém je svobodný, a to je naše matka. Vždyť stojí psáno:

„Raduj se neplodná, která nerodíš,

*jásej a volej, která nemáš bolesti,
neboť mnoho dětí bude mít osamělá,
více než ta, která má muže.*

(...) Vyžeň otrokyni a jejího syna, neboť syn otrokyně nebude dědicem spolu se synem svobodné. A proto, bratři, nejsme syny otrokyně nýbrž ženy svobodné. (Nový zákon, Galatským, 4/21-31).

„Jestliže manželka porodila muži děti a vedle toho mu porodila děti i otrokyně a otec za svého života řekl: ‚To jsou mé děti!‘, jestliže je vychovával s dětmi své manželky a jestliže pak odešel na věčnost (zemřel), podělí se o otcův majetek děti manželky i děti otrokyně (Chamurappiho zákoník, článek 170).

Za sedm hodin

Jeruzalém, háj Mamre¹,

4. června 23.00

Cesta jako by se odchýlila od svého účelu, změnila se v turistický výlet. Jako by jim Selim sebral veškeré veselí, rozhovor, znalosti, spory i debaty. Za chvíli by měli přijet na izraelskou hranici s Jordánskem, nedaleko od Lotova jezera. Měli projet izraelským kontrolním stanovištěm bez jakéhokoliv pověřovacího, s tureckou značkou a s policejním průkazem. Ale jak?

Podle plánu měl s pohraniční policií jednat Masaaki. Vuslat neustále turecky opakovala: „Velký Otec procitl!“ Opakovala stále totéž, ať se jí úředníci ptali na jméno a důvod cesty do Izraele, nebo dávali příkazy jako postupuj, stůj. Masaaki dokola vysvětloval, že ji vezou k lékaři do Jeruzaléma, a že je Alperenin manžel. Dodával, že je těhotná, a tudíž nemůže procházet rentgenem.

Za hodinu opouštěli kontrolní stanoviště s jistotou, že úředníci donesli jméno Velký Otec Mossadu. Mezitím si Masaaki všiml, se úředníci v hebrejských rozhovorech často opakovali jméno Elazer Mikael. V zélótském kraji v něm jméno Elazer Mikael vyvolávalo řadu asociací; před očima mu vyvstala písmena na dýce zabodnuté do Keikova srdce; ať se zeptal kohokoliv, nikdo mu neodpověděl, jaká písmena to jsou. „Z-E-M“ Ano tahle to mohla být. Zkratka Zélót Elazer Mikael. Tohle by mohl být ten zdroj špinavé vody. Jméno, jež zaslechl, ukazovalo, že jejich plány, které si stanovili na hranicích, jim budou k užitku. Dostali se k Velkému Šéfovi organizace Zélótu² Elazeru Mikaelovi, nebo aspoň do jeho dosahu. Zbytek už záležel na tom, kdy je Zara a Kitron najdou. To už by mělo bezpochyby být snadné.

Jak se palestinským územím blížili k Jeruzalému, padal odraz večerních červánků na okolní holé, žluté kopce. V autě zavládla romantická nálada. Vzdouvající se city melancholického večera... Před nimi byl Hebron a háj Mamre. Místa kde se nacházel Abrahámův hrob, plná vzpomínek na jeho působení. Nevěděli, zda tu najdou nějaké archeologické památky, ale určitě to pro ně bude mít velký duchovní význam. Pátrat na tomto působivém místě, aniž by věděli, co a jak najdou... A Bůh jim do cesty postavil onoho palestinského starce. Samotného ve večerním soumraku na pusté silnici s plastikovou láhví vinného moštu... Kdo by v tomhle

terénu šel domů pěšky deset kilometrů. Bylo naprostá náhoda, že zastavili na křižovatce bez ukazatelů a zeptali se ho na adresu. A on jim k jejich údivu turecky odpověděl, jako by tento jazyk znal, že háj Mamre je nedaleko, blízko je i Hebron, pokud by chtěli, může je doprovázet. Nabídl mu prázdné sedadlo po Selimovi.

Stařec byl velice hovorný. Celou cestu neustále mluvil, jako by si chtěl vychutnávat věty a slova, která léta nepoužil, nemohl použít. Jeho vzrušení připomínalo člověka, který potkal někoho, koho očekával. Navíc jediným jeho tématem byl Abrahám; nadšeně a bez přestávky vykládal, že Přítel Boží, tak Abraháma nazýval, tu strávil téměř polovinu života, že nikdy nestoloval bez hostů, že se smál, protože nemohl uvěřit, když tři andělé, kteří přišli zničit Lotovo plémě, přinesli devadesátileté Sáře přinesli šťastnou zprávu o proroku Izákovi, že na místo, kam všichni za chvíli dorazí, přišel Lot, poté co obětoval, sebrat svůj majetek lupičům, kteří ho o něj okradli, potom se modlil k Bohu, aby mu dal potomka a když matka Hagar porodila, matka Sára jí záviděla a začala ji neustále pokořovat. Poté, co vylíčil, jak ďábel sváděl Abraháma, když chtěl obětovat Izmaela, se stařec ještě víc rozohnil a s nadšením, jako by toho byl sám svědkem, se pustil do popisování stavby Ka'aby, načež povelem Alperen: „Tady zahni, děvče!“ se na chvíli přerušil, zaměřil se na cíl cesty a posléze na svahu mírného pahorku zakončil svůj výklad sdělením: „Tady to je! Místo, které hledáte! A ty domy před vámi, to je Hebron!“

Všichni tři se nejdřív podívali na sebe a potom se rozhlédli po okolí. Byli zmatení, bezradní. Před sebou měli skálu otesanou do tvaru obětiště a vrcholek hory, kde kromě krásného výhledu nic nebylo. Opodál bylo vidět městečko. Prosím, ale co se dá hledat na tomhle opuštěném místě a co se tu dá najít? Zvědavě postupovali dál, když se Alperen se zasyknutím zarazila a zakryla Vuslat. Dva kroky před nimi na vyvýšeném skalisku na ni hleděla velká ještěrka štír s dvojitým krunýřem. Setkali se očima. Jako by se chystali zaútočit. Na okamžik si představila, že se jí ještěrka přilepila na tvář a štír ji po krku vlezl pod košili. Bleskovým pohybem strhla Vuslat. Masaaki mumlal citoslovce údivu nad velikostí ještěrky a najednou se otřásl zachrčením u jeho nohou. Lasička vztyčená na zadních s nastraženými předními drápy varovně syčela mezi zuby. Tentokrát všichni tři v hrůze ustoupili. Co se to stalo těm divokým zvířatům.

Stavěla se na odpor jako hlídač, který nechce do zahrady pustit cizince. Vuslat vyjekla a napadlo jí vzít nohy na ramena. Když se chtěla otočit, ucítila na rameni starcovu ruku.

„No tak, nechte toho, děti!“

Všechny sykot a chrčení rázem ustalo. Ti, které oslovoval děti, nebyli oni, ale nejspíš oni plazí na zemi. Stařec se sehnul vzal lasičku do náruče a pokračoval:

„Pokud máte před něčím utíkat, neutíkejte před hady, štíry a lvy, utíkejte před sebou samými, před vlastní ctižádostí, nenávistí a zlobou. Nakonec tahle lasička, ani štír vám neuškodí tak, jako si uškodíte vy sami. Člověk musí vědět, co mu víc škodí. Důvodem tolika potíží, sporů a hádek jsme my sami. Dokud se člověk neodnaučí hledět na svět s nenávistí, ctižádostí a lačností a nenahradí je láskou, bude se dále soužit. A soužení lze léčit opět jen hledáním, prožíváním a poskytováním lásky. Pohledte na tohohle štíra – v té chvíli mu štír, kterého vzal do ruky – lezl vzhůru po paži k rameni, když k němu budete přistupovat s láskou,

spřátelí se s vámi. Budete-li ho mít rádi, bude mít rád i on vás. Jestliže člověk rozkvetne květem lásky, bude mnoho těch, kteří s tanou půdou a budou jej nosit na ramenou. Naučíte-li se dívat srdcem, spatříte skutečnou podobu světa bytostí. A tam není nic ošklivějšího, nebezpečnějšího a horšího než člověk, zahlcený nenávistí, uvyklý zlu a vzdálený lásce. Přestanete-li se dívat očima a budete hledět srdcem, získáte, ale dáte-li naopak přednost pohledu očima, bude to pro vás ztráta. Nezapomeňte, my i vy jsme jednokřídlí andělé, jen vzájemnou láskou získáme křídla dvě a budeme moci vzlétnout. Ale pozor, jsou křídla, která bájného ptáka Anku donesou až na dalekou horu Kaf, jsou křídla, jimiž havran přistane na mršině. Křídla nezdvořilosti, jež mávnutím odhalují lidské poklesky, nám létat nedovolí. Lidé, s nimž jdete po stejné cestě, dokonce i ti, kteří jsou vám nejbližší, vás budou doprovázet jen tam, kam jdou oni. Dávejte pozor, nebudte slepí jako ti, kteří nechtějí vidět.“

Starcova slova je jako talisman, jako kouzlo přibila k zemi. Poslouchali téměř bez dechu, snažili se vstřebat, co slyšeli. Už nemysleli ani na stopy Abrahámových nohou, ani na šifru a znamení, jež hledali. Chtěli jen, aby stařec mluvil, oni poslouchali a čas tak plynul. Ani si nevšimli, že už tam tráví celou hodinu. Vtom je stařec upozornil:

„Ano, milé děti... Pustý svah místa, které chcete vidět, je zde. Druhá strana pahorku za těmi domy už tak opuštěná není. Ti, kdo hledají Abraháma, se po něm obvykle pídí tam. Cestující má být na cestě, před soumrakem se musíte vydat na cestu, tady začne za chvíli foukat vítr.“

Všichni by raději zůstali, jenže podle itineráře měli po návštěvě Hebronu pokračovat do Jeruzaléma. Alperen se zvedala k odchodu, i když srdcem by raději zůstala. Masaaki a Vuslat se otočili a byli jen schopni říct: „Slyšeli jste, jdeme!“ Ostatní se jim neochotně podřídili. V okamžiku, kdy všichni vstali, naklonil se stařec k Vuslatinu uchu a zašeptal:

„Až zchudneš, dej almužnu, udělej obchod s Bohem, děvče. Až tě potká štěstí, poděkuj za to a rozděl se! Chraň se nedostatečného vděku a lakoty, ať ti neunikne požehnání přítele Božího. S vděčností děj požehnat Abrahámovi ve svém bříše!“

„Ano prosím,“ hlesla pouze Vuslat a poklonila se jako zhypnotizovaná. Ani neuznamenala, že jí stařec vtiskl do ruky oválný kamínek velikosti malíčku. Odevzdanost...

Maasaki pocítil nutnost udělat něco, aby jim usnadnil odchod. „To, co hledáte, vás čeká v Jeruzalémském muzeu, přátelé, pojďme!“ řekl, aby jim i ulehčil rozloučení. V čele se Alperen vykročili. Vuslat si v poslední chvíli vzpomněla, že stařec má namířeno do své vesnice, otočila se a zavolala na něj:

Měli bychom vás nejdřív hodit domů...”

Stařec se usmál. „Vždyť je to tady!“ řekl a ukázal na houštiny na temeni pahorku. „To jsou moje stáda!“ Vuslat vzhledla, uviděla jehňata a ovce a opodál berana. Bílý beran, byl vztyčený na zadních nohou, aby dosáhl na listí dubu a jeho špičaté rohy mířily jako ukazováček k nebi. Vzpomněla si na Abrahámovu berana, který mu byl seslán jako záměna.

Když přešli přes kopec, byli v Hebronu, v sídle Abrahámově. Tady se nacházely hroby Abraháma, jeho ženy Hagar, syna Izáka a z jeho vnuků proroka Josefa. Tohle místo nebylo možné vynechat. Modlitby k Bohu u Abrahámovu hrobu možná dojdou zvláštní milosti. Jenže místo bylo pod kontrolou izraelských vojáků a po přetahování se Zélóty by nebylo dobré přijít do styku s vojáky. Nechali návštěvu hrobu až na konec a pokračovali do Jeruzaléma.

Přerušované čáry postupně zrychlovaly a večerní přítomnost navozovalo melancholickou náladu. Cestovatelé mlčeli jako zařezaní. Bylo jasné, že všichni myslí na starce. Alperen jako by ponechala řízení svému osudu. Vuslat si položila sevřenou pěst na břicho a zamhouřila oči. Masaaki daleko od domova podlehl večerní melancholii a oba dva se zasnili. Vuslat pomalu docházel význam starcových slov. Postupně ji ovládl a měnil její duševní rozpoložení. Co znamenala starcova slova o jejím těhotenství, když i pro to, aby se s ním svěřila Alperen, hledala patřičně romantickou chvíli? Odkud to věděl? Navíc vyslovil jméno Abrahám. Je to snad chlapec? Proč tak pevně svírala pěsti? Co se to děje s její myslí? Jako by zafoukal nějaký vítr, a dal jí rázem zapomenout na věci, na něž by si pak měla postupně vzpomínat. Otřásla se. Pohlédla na své břicho. Jak se ho sevřená pěst dotýkala a zvedala se, jakýmsi vnuknutím opakovala: „Abrahám! Abrahám!“

Najednou si všimla plastové láhve na sedadle. Ani si neuvědomila, jak hlasitě v tom o okamžiku vykřikla: „Stařec tu zapomněl svoji limonádu!“

Tenhle příkaz stačil Alperen, aby strhla volant. Nikdo se neptal, zda jim litr vinného moštu stojí za půlhodinové zdržení. Všechny tři rozechvělo pomyšlení, že se mohou vrátit ke skále. Ani nevěděli, jak jim cesta uběhla. Setmělo se a všichni vyhlíželi pusté údolí.

Nebyl tam! Stařec, ani ovce... Pouze na místě, na něž ukázal stařec, obětiště zvířat se dvěma kruhy a vítr vanoucí od pahorku... Že se jim v té chvíli hukot větru změnil v úšich ve jména, považovali za přelud a byli by to jeden druhému sotva přiznali. Přitom však velmi zřetelně slyšeli starcův hlas:

„Hagaaar.... Sáraaa... Ismaaiil... Izááák...“

Návrat je úplně zdeptal. Cestou do Jeruzaléma mlčeli jako zařezaní. Stařec veškerou svojí duchovní silou – Masaaki to nazval energii – mikrobuse ovládl a řídil ho. Vzpamatovali se teprve, když v dálce spatřili izraelské kontrolní stanoviště. Alperen rozsvítla stropní světlo, aby si připravili pasy. Vuslat si v tom okamžiku vzpomněla na kámen ve své dlani:

„Ne! To, to, není možné, to...“

Alperen Vuslat nikdy takovou neviděla. Okamžitě zajela na pravou stranu. Vuslat křičela: „Stařeeec!“

Aby pochopil, co se děje, rozevřel Masaaki násilím její zaťatou pěst a kámen jí sebral. S Alperen si ho ve světle mobilu prohlédli.

„Ach, Bože! ... Kde's to vzala!“

„Abrahám.“

„Kdo je Abrahám?“

„Naše dítě!“

(SNÍMEK, FORMÁT 98, OVÁLNÉ RAZÍTKO)

Masaaki dal Vuslat pohled. Musela se vzpamatoval ze šoku. Alperen ji objala a šeptala jí do ucha utěšující slůvka. Po chvíli pohlédl Masaaki na kámen a recitoval: „Šamas, Sin, Ianna³... Pak dvanáct znamení zvěrokruhu... Tohle jsme hledali... Dobře, ale jak je to možné?“

„Kdo byl ten stařec?“

„Kdo?“

poznámky:

- 1/ v biblické tradici posvátný háj a obětiště poblíž palestinského Hebron spojovaný s Abrahámovým přijetím příslibu narození syna
- 2/ militantní židovská sekta v I. století po Kr.
- 3/ jména sumerských božstev